

Sygn. akt III KK 538/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)

SSN Michał Laskowski

Protokolant Ewa Sokołowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Andrzeja Pogorzelskiego,
w sprawie B. R.

oskarżonej z art. 56 ust. 1 k.k.s. w zb. z art. 61§ 1 k.k.s. i art. 62 § 2 k.k.s. i inne
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 19 lutego 2020 r.,

kasacji, wniesionych przez prokuratora i Naczelnika (...) Urzędu Celno-Skarbowego
w W.,

od wyroku Sądu Okręgowego w O.

z dnia 18 kwietnia 2018 r., sygn. akt II Ka (...)

uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w P.

z dnia 15 grudnia 2017 r., sygn. akt II K (...)

i umarzającego postępowanie,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w O. do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w P. z dnia 15 grudnia 2017 r., sygn. akt II K (...), oskarżona **B. R.** została uznana za winną popełnienia, w okresie od 27.06.2005 r. do 25.01.2006 r., przestępstwa zakwalifikowanego z art. 56 § 1 k.k.s. w zb. z art. 61 § 1 k.k.s. i art. 62 § 2 k.k.s. oraz w zw. z art. 6 § 2 k.k.s., art. 7 § 1 k.k.s. i art. 37 § 1 pkt 1 k.k.s., za które – na podstawie art. 56 § 1 k.k.s. w zw. z art. 7 § 2 k.k.s. i art. 2 § 2 k.k.s. – wymierzono jej karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres próby 5 lat, a na podstawie art. 41 § 2 i 4 pkt 1 k.k.s. w zw. z art. 2 § 2 k.k.s. orzeczono obowiązek uiszczenia uszczuplonej należności publicznoprawnej w kwocie 840.464,00 zł, w terminie 5 lat od uprawomocnienia się wyroku.

Apelacje od powyższego wyroku wywiedli obrońcy oskarżonej, którzy podnosząc zarzuty obraży prawa procesowego (art. 7 k.p.k.; art. 117 § 2a k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k.; art. 170 § 1 k.p.k. w zw. z art. 193 § 1 k.p.k.; art. 167 k.p.k. w zw. z art. 170 § 1 i 3 k.p.k. w zw. z art. 202 § 1 k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k.; art. 366 § 1 k.p.k. w zw. z art. 2 § 2 k.p.k. w zw. z art. 5 § 2 k.p.k.; art. 410 k.p.k.), które w ostateczności doprowadziły do błędnych ustaleń faktycznych, przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku, wnieśli o jego zmianę poprzez uniewinnienie oskarżonej od popełnienia zarzucanego jej czynu, ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego jej rozpoznania.

Sąd Okręgowy w O., wyrokiem z dnia 18 kwietnia 2018 r., sygn. akt II Ka (...), uchylił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w P. i „na podstawie art. 42 § 1 pkt 1 k.k.s. w zw. z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s. postępowanie karne umorzył”, a wydatkami obciążył Skarb Państwa.

Kasacje od wyroku Sądu Okręgowego w O. wnieśli prokurator oraz Naczelnik (...) Urzędu Celno-Skarbowego w W..

Prokurator w swojej kasacji podniósł zarzut rażącego naruszenia prawa materialnego, a mianowicie art. 42 § 1 pkt 1 k.k.s, poprzez błędne jego wskazanie w sentencji wyroku jako podstawy umorzenia postępowania karnego oraz art. 44 § 1 pkt 1, 2 k.k.s i art. 56 § 1 k.k.s. poprzez błędne przyjęcie, że za występki zarzucany oskarżonej z art. 56 § 1 k.k.s. można orzec wyłącznie samoistną karę grzywny, gdy tymczasem występki ten jest zagrożony karą grzywny albo

pozbawienia wolności albo obu tymi karami łącznie i w związku z tym błędnie uznał, że okres przedawnienia określony w art. 44 § 1 pkt 1 k.k.s., wynoszący 10 lat, tj. od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpił upływ terminu uiszczenia należności, tj. w dniu 31 grudnia 2016 r. dotyczy tego występkę, podczas gdy występek z art. 56 § 1 k.k.s., zgodnie z art. 27 § 1 k.k.s., zagrożony jest karą pozbawienia wolności do lat 5, zatem podstawę do przyjęcia przedawnienia karalności w przedmiotowej sprawie stanowi art. 44 § 1 pkt 2 k.k.s., gdzie okres przedawnienia upływa 31 grudnia 2026 r. W konkluzji wniósł o uchylenie prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w O. z dnia 18 kwietnia 2018 r., sygn. akt II Ka (...), i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Naczelnik (...) Urzędu Celno-Skarbowego w W. – Delegatura w C. podniósł zarzut rażącego naruszenia prawa, tj. art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 44 § 1 pkt 2, § 3, § 5 k.k.s., poprzez umorzenie postępowania karnego skarbowego w sytuacji, gdy postępowanie to dotyczyło czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności, którego karalność ustałaby dopiero po upływie łącznie 20 lat, a nie po upływie lat 10, jak uznał to Sąd w zaskarżonym wyroku i wniósł o jego uchylenie w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w O..

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Wniesione kasacje są oczywiście zasadne i zasługiwały na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że Sąd Okręgowy w O. w ogóle nie odniósł się do zarzutów podniesionych w apelacjach obrońców oskarżonej uznając, iż byłoby to przedwczesne, albowiem „w niniejszej sprawie zachodziła negatywna przesłanka procesowa uniemożliwiająca prowadzenie niniejszego postępowania w postaci przedawnienia karalności”. Uzasadniając w tym zakresie swoje stanowisko podniósł w szczególności, że: „przestępstwo skarbowe z art. 56 § 1 k.k.s. zagrożone jest alternatywnie karą grzywny albo karą pozbawienia wolności, albo obu tymi karom łącznie. Oznacza to, że za przestępstwo to może zostać orzeczona jako wyłączna jedynie samoistna kara grzywny. Przestępstwo z art. 56 § 1 k.k.s. nie jest zagrożone samoistną karą pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata. Uznać zatem należy, że do przedawnienia karalności ścigania tego czynu należy odnosić termin odnoszący się do przedawnienia karalności przestępstw zagrożonych

samoistną karą grzywny określony w art. 44 § 1 pkt 1 k.k.s. Skoro za przestępstwo z art. 56 § 1 k.k.s. może być orzeczona jedynie samoistna kara grzywny i przy uwzględnieniu tej sankcji, karalność czynu ustała z uwagi na przedawnienie, to brak jest zdaniem Sądu podstaw do stosowania przepisów o przedawnieniu odnoszących się do przestępstw zagrożonych karą przekraczającą 3 lata pozbawienia wolności. Zgodnie bowiem z art. 44 § 1 pkt 2 k.k.s. 10-letni okres przedawnienia karalności, i odpowiednio wydłużony termin ścigania określony w art. 44 § 5 k.k.s. odnosi się jedynie do przestępstw skarbowych zagrożonych samoistną karą przekraczającą 3 lata pozbawienia wolności. Przepis ten nie odnosi się w ogóle do czynów zagrożonych sankcjami alternatywnymi, w tym grzywną. Niedopuszczalne jest stosowanie wykładni językowej rozszerzającej, która 10 - letni okres przedawnienia karalności z art. 44 § 1 pkt 2 k.k.s. rozciągałaby przez analogię również do przestępstw skarbowych zagrożonych łagodniej tj. karami alternatywnymi w tym samoistną grzywną. Zdaniem Sądu Okręgowego zagrożenie alternatywne przestępstwa z art. 56 § 1 k.k.s. oznacza, że można było w sprawie orzec wobec oskarżonej jedynie karę grzywny samoistnej. Należy zatem stosować wykładnię przepisów o biegu przedawnienia najkorzystniejszą dla oskarżonej tj. odnoszącą się do przestępstw zagrożonych karą grzywny. Niedopuszczalne jest zastosowanie do czynu z art. 56 § 1 k.k.s. *per analogiam* przepisów o biegu przedawnienia z art. 44 § 1 pkt 2 k.k.s., odnoszących się, zgodnie z wykładnią językową, do przestępstw zagrożonych jedynie samoistną karą pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata. Zarzucone oskarżonej B. R. przestępstwo, przy uwzględnieniu okresu przedłużenia ścigania, przedawniło się z upływem 10 lat od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpił upływ terminu uiszczenia tej należności tj. 31 grudnia 2016 r. Nastąpiło zatem przedawnienie karalności czynu, co wobec treści art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s. skutkowało umorzeniem postępowania”.

Odnosząc się do powyższego stanowiska Sądu Okręgowego w O. należy stwierdzić wprost, że jest ono oczywiście błędne i wprost trudno zrozumieć, jak do tego rodzaju wniosków mógł dojść Sąd Okręgowy, skoro przepisy do których się odwołał są jasne i oczywiste (*clara non sunt interpretanda*) i świadczą wprost o czymś przeciwnym.

Można jedynie domniemywać, że być może Sąd Okręgowy pomylił ustawowe zagrożenie karą, jaką przewiduje ustawa za dany występki, z wymiarem kary za tego rodzaju czyn. I tak, dla przykładu, można byłoby jedynie wskazać, że przestępstwo oszustwa opisane w art. 286 § 1 k.k. zagrożone jest karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. W myśl natomiast przepisu art. 37a k.k. w takiej sytuacji można orzec za tego rodzaju występki wyłącznie karę grzywny. Nie oznacza to jednak, że ustanie karalności za to przestępstwo następuje po upływie 5 lat od czasu jego popełnienia, jak stanowi przepis art. 101 § 1 pkt 4 k.k. Nie nastąpi przedawnienie karalności tego występku również po 10 latach od czasu jego popełnienia, jak stanowi przepis art. 101 § 1 pkt 3 k.k., chociaż można za niego orzec karę 4 lat pozbawienia wolności. Rzeczą bowiem oczywistą jest, że skoro górna granica ustawowego zagrożenia za to przestępstwo wynosi 8 lat pozbawienia wolności, to ustanie jego karalności następuje po 15 latach od czasu jego popełnienia, zgodnie z art. 101 § 1 pkt 2a k.k. – a i to pod warunkiem, że w tym czasie nie wszczęto postępowania, gdyż w takiej sytuacji przedawnienie karalności nastąpi z upływem kolejnych 10 lat (art. 102 k.k.).

Przechodząc na grunt przedmiotowej sprawy oraz przepisów Kodeksu karnego skarbowego należy przypomnieć, a co przecież nie umknęło uwadze również Sądu odwoławczego, że przestępstwo z art. 56 § 1 k.k.s. zagrożone jest „karą grzywny do 720 stawek dziennych albo karą pozbawienia wolności, albo obu tym karom łącznie”. Z przepisu art. 27 § 1 k.k.s., określającego granice kary pozbawienia wolności za przestępstwa skarbowe wynika, że „jeżeli kodeks nie stanowi inaczej, kara pozbawienia wolności trwa najkrócej 5 dni, najdłużej – 5 lat”. Z powyższego wynika w sposób oczywisty, że górną granicą ustawowego zagrożenia za występki opisany w art. 56 § 1 k.k.s. jest kara 5 lat pozbawienia wolności, a w takiej sytuacji do przedawnienia jego karalności stosuje się przepis art. 44 § 1 pkt 2 k.k.s., a nie przepis art. 44 § 1 pkt 1 k.k.s. Nic bowiem w tym zakresie nie zmienia to, że za ten występki sąd może wymierzyć samoistną karę grzywny (do 720 stawek dziennych) – może bowiem również wymierzyć samoistną karę pozbawienia wolności w wymiarze 5 lat, nie mówiąc już o tym, że może jednocześnie wymierzyć i karę 5 lat pozbawienia wolności, i karę 720 stawek dziennych grzywny. Jeszcze raz więc wypada powtórzyć, że ustawa różnicuje

okresy przedawnienia karalności za pomocą kryterium grożącej sankcji karnej (zagrożenie ustawowe), przewidziane w przepisie części szczególnej Kodeksu, przewidującym karalność danego czynu, a nie kary, jaka w danym wypadku może zostać wymierzona. Sąd Najwyższy niezmiennie stoi na stanowisku, że przez górne ustawowe zagrożenie należy rozumieć górną granicę sankcji przewidzianej w przepisie określającym dany typ przestępstwa. Dla ustalenia kary, jaką „zagrożone” jest dane przestępstwo, znaczenie ma jedynie kara „przewidziana” za to przestępstwo w przepisie części szczególnej Kodeksu karnego lub innej ustawy karnej (zob. *m.in. uchwały Sądu Najwyższego z dnia: 19 marca 1970 r., VI KZP 27/70, OSNKW 1970, z. 4-5, poz. 33; 29 lipca 1970 r., VI KZP 267/70, OSNKW 1970, z. 10, poz. 116; 29 września 1973 r., VI KZP 28/73, OSNKW 1973, z. 12, poz. 152; 29 marca 1976 r., VI KZP 46/75, OSNKW 1976, z. 4 - 5, poz. 53; 20 maja 1992 r., I KZP 16/92, OSNKW 1992, z. 9 - 10, poz. 65; 24 lutego 1999 r., I KZP 27/98, OSNKW 1999, z. 3-4, poz. 11; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 kwietnia 2014 r., I KZP 5/14, OSNKW 2014/6/46*).

Z powyższego wynika, że oczywiście błędne jest stanowisko Sądu Okręgowego, iż przepis art. 44 § 1 pkt 2 k.k.s. (określający 10 - letni okres przedawnienia karalności) odnosi się „jedynie do przestępstw skarbowych zagrożonych samoistną karą przekraczającą 3 lata pozbawienia wolności” i „nie odnosi się w ogóle do czynów zagrożonych sankcjami alternatywnymi, w tym grzywną”. Gdyby zresztą Sąd Okręgowy w O. poddał chociażby pobieżnej lekturze Kodeks karny skarbowy, to z łatwością by zauważył, że żadne z przewidzianym w nim przestępstw skarbowych nie jest zagrożonych „samoistną karą przekraczającą 3 lata pozbawienia wolności”, a w takiej sytuacji przepis art. 44 § 1 pkt 2 k.k.s. nie miałby w ogóle jakiegokolwiek zastosowania. Wszystkie bowiem przestępstwa skarbowe opisane w tym Kodeksie, które są zagrożone karą pozbawienia wolności (niezależnie od jej górnej granicy), zagrożone są jednocześnie karą grzywny, albo obu tymi karami łącznie. Jednocześnie nieuprawnione i zarazem błędne było zapatrywanie Sądu odwoławczego, jakoby odmienne zapatrywania w sposób „niedopuszczalny stosowały do czynu z art. 56 § 1 k.k.s. *per analogiam* przepisy o biegu przedawnienia z art. 44 § 1 pkt 2 k.k.s., odnoszących się, zgodnie z

wykładnia językową, do przestępstw zagrożonych jedynie samoistną karą pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata”.

Na marginesie należy jedynie zaznaczyć, że w przedmiotowej sprawie nie ma znaczenia fakt, że przed wejściem w życie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2005.178.1479), czyli przed dniem 17 grudnia 2005 r., występ z art. 56 § 1 k.k.s. był zagrożony karą pozbawienia wolności do lat 2 (dwóch), natomiast od tej daty zagrożony jest karą pozbawienia wolności do lat 5 (zob. art. 1 pkt 19 i 44 ww. ustawy). Oskarżonej B. R. zarzucano bowiem i przypisano w wyroku Sądu Rejonowego przestępstwo zachowania w okresie od 27 czerwca 2005 r. do 25 stycznia 2006 r., w warunkach o których mowa w art. 6 § 2 k.k.s. („dwa lub więcej zachowań, podjętych w krótkich odstępach czasu w wykonaniu tego samego zamiaru lub z wykorzystaniem takiej samej sposobności, uważa się za jeden czyn zabroniony”).

Gdy natomiast chodzi o początek biegu przedawnienia w sytuacji przestępstw rozciągniętych w czasie – wieloczynowych, trwałych, jak i o charakterze ciągłym (art. 12 § 1 k.k., art. 6 § 2 k.k.s.), doniosły jest moment podjęcia ostatniego z zachowań, składających się na realizację danego typu czynu zabronionego (zob. *postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2011 r., V KK 236/11, LEX nr 1103630; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2017 r., II KK 116/17, LEX nr 2309588*). Konsekwencją przyjęcia konstrukcji czynu ciągłego jest też m.in. to, że w wypadku zmiany ustawy w trakcie realizacji tego czynu, jeżeli chociaż jedno z zachowań popełnione zostanie już pod jej rządami, należy stosować ustawę nową wobec całego tego czynu.

Mając zatem powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.